

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

HYVINVOINTIA RAVITSEMUKSELLA IKÄÄN- TYNEILLE

Ravitsemussuunnitelma vuosille 2023-2025

12.2.2024

Kyyjärvi

Marjo Villman, Meeri Honkalehto, Tuula Härkönen, Riitta Kytölä ja
Minna Pitkänen

HYVINVOINTIA RAVITSEMUKSELLA, Keski-Suomen hyvinvointialueen ravitsemussuunnitelma (vuosille 2023–2025)

Alla oleva suunnitelmataulukko on tarkoitettu kunnan oman ravitsemussuunnitelman tekemiseen. Jäljempänä oleva toteutustaulukko on sovittujen toimenpiteiden kokoamiseen ja vuosisuunnitelman tekoon. Vaikuttavuuden seurantataulukko sisältää valtakunnallisia ruokailun ja ravitsemuksen indikaattoreita ja niiden www-linkkejä.

Suunnitelmataulukko: Ikääntyneet (65-vuotta täyttäneet)

Tavoite	Vastuutaho / yhteistyö	Toimenpiteet - Esimerkkejä käytännön toimenpiteistä ohje -liitteessä - Toimenpide-esitykset vietään ikäryhmän toteutustaulukkoon	Toimenpiteiden eteneminen (Kyllä / Osittain / Ei / Suunnitelma ja aikataulu)			
			K	O	E	S, aikataulu ja mittari
<u>1.1. Kotona asuvat ikäihmiset:</u> Kannustetaan yhdessä syömiseen ja kehitetään palveluita yhteisten ruokailuhetkien tai yhteisen ruuan valmistuksen toteutumiseksi	Kunta: - Ruokapalvelut - Vanhusneuvosto Yhteistyö: - Kolmas sektori, srk Hyvaks: - Sote-palvelut - Suun terveydenhuolto - Ravitsemusterapiayksikkö	Varmistetaan ikääntyneiden mahdollisuus yhdessä syömiseen. Kehitetään yhteisöllisen syömiseen paikkoja ja palveluita myös osana hyvinvointia tukevia palveluita.		x		Seuraamalla osallistujamääriä yhteisiin ruokailuhetkiin osallistuneista. Syksyllä -24 yritetään saada järjestöjen kautta käynnistymään ruuanvalmistus kursseja. Osallistujamäärät
<u>1.2. Kotihoidon ja asumispalveluiden piirissä olevat ikäihmiset:</u> Kannustetaan yhdessä syömiseen ja kehitetään palveluita yhteisten ruokailuhetkien tai yhteisen ruuan valmistuksen toteutumiseksi	Selkeät roolit yhteistyöstä ja vastuista Hyvaks: - Kotihoito - Asumispalvelut Yhteistyö: - Ruokapalvelun järjestäjät Kunta:	Varmistetaan ikääntyneiden mahdollisuus yhdessä syömiseen. Kehitetään yhteisöllisen syömiseen paikkoja ja palveluita myös osana hyvinvointia tukevia palveluita.				mm. RAlsoft -toimintakykyarvioinnin mittarit

Tavoite	Vastuutaho / yhteistyö	Toimenpiteet - Esimerkkejä käytännön toimenpiteistä ohje -liitteessä - Toimenpide-esitykset vietään ikäryhmän toteutustaulukkaan	Toimenpiteiden eteneminen (Kyllä / Osittain / Ei / Suunnitelma ja aikataulu)			
			K	O	E	S, aikataulu ja mittari
2. Tuetaan monipuolisen ja maistuvan, maksuttoman tai hinnoitellun edullisen ravitsemussuositukset täyttävän lämpimän aterian toteutumista jokaisena päivänä	Kunta: - Ruokapalvelut Yhteistyö: - Kaupat - Kolmas sektori, srk - Hävikki-/hyvikkiruokaan liittyvän yhteisruokailun järjestäjät - Yksityiset palveluntuottajat Hyvaks: - Sote-palvelut - Suun terveydenhuolto - Ravitsemusterapiayksikkö - Ohjaajat - Ruokapalvelun tuottajat	• Noudatetaan ikääntyneiden ruokasuosituksia ruokapalveluiden ja ruokailua tukevien palveluiden järjestämisessä ja toteuttamisessa • Tuetaan ja kannustetaan päivittäisen täysipainoisen lämpimän aterian syömiseen (omatoiminen tai järjestetty ruokailu)	X		X	

Tavoite	Vastuutaho / yhteistyö	Toimenpiteet - Esimerkkejä käytännön toimenpiteistä ohje -liitteessä - Toimenpide-esitykset viedään ikäryhmän toteutustaulukkoon	Toimenpiteiden eteneminen (Kyllä / Osittain / Ei / Suunnitelma ja aikataulu)			
			K	O	E	S, aikataulu ja mittari
3. Huolehditaan, että ruoka- ja ravitsemusviestintä on saavutettavaa, myönteistä ja hyvinvointia tukevaa. Tarjotaan luotettavaa, käytännönläheistä tietoa asukkaille, ammattilaisille ja päättäjille.	Kunta: - Hyvinvointtityöryhmä - Ruokapalvelut Yhteistyö: - Kolmas sektori, srk - Paikallislehdet - Yksityiset toimijat - Viestintä, Hyvaks - Ravitsemustyöryhmä Hyvaks: - Ruokapalveluiden tuottajat - Ikääntyneiden palvelut, ennakoiiva työ, seniorineuvola - Palveluohjaus - Kotipalvelu - Asumispalvelut - Ravitsemusterapiayksikkö	• Varmistetaan yhteistyössä luotettava ja myönteinen ravitsemusviestintä sekä tiedon saanti helposti ikääntyneiden käyttämissä kanavissa. • Ravitsemuksesta, ruokailusta, ohjauksesta ja tuesta on saatavilla tietoa maakunnan ja kunnan tasolla		x		-Keväällä -24 ensimmäiset tilaisuudet, joissa jaetaan tietoa. Lisäksi sama tieto jaetaan paikallismediassa. - Tarkastellaan vuoden lopussa tilaisuuksien määriä ja osallistujamääriä.
	Kunta: - Sivistystoimi Yhteistyö: - Koulutusorganisaatio - Ruokapalveluiden tuottajat - Kolmas sektori Hyvaks: - Koulutuspalvelut	• Varmistetaan työntekijöiden riittävä ravitsemukseen ja ravitsemusohjaukseen liittyvä osaaminen	X			- Vuoden lopussa kartoitetaan työntekijöiden saama koulutus.

	- Oppiportti - Ravitsemustera- piayksikkö					
Tavoite	Vastuutaho / yhteistyö	Toimenpiteet - Esimerkkejä käytännön toimenpiteistä ohje -liitteessä - Toimenpide-esitykset viedään ikäryhmän toteutustaulukkoon	Toimenpiteiden eteneminen (Kyllä / Osittain / Ei / Suunnitelma ja aikataulu)			
			K	O	E	S, aikataulu ja mittari
4. Tarjotaan käytännönläheistä ohjausta ja tukea hyvinvointia edistävän ruokailun toteutukseksi	Kunta: - Hyvinvointiryhmä Yhteistyö: - Kolmas sektori, srk Hyvaks: - Vastaanottopalvelut - Ruokapalveluiden tuottajat - Ikääntyneiden palvelut, ennakoiava työ - Palveluohjaus - Kotipalvelu - Asumispalvelut - Kuntoutus- ja terapiapalvelut - Ravitsemustera- piayksikkö	• Kehitetään palveluita tukemaan ikääntyneiden hyvää ravitsemusta (ruoanvalmistustaidot, ruuan ja elintarvikkeiden valinnat, ateriaritmi, toimintakyvyn ylläpito) • Eläkeikää lähestyville ja ikääntyneille järjestetään säännöllisesti tilaisuuksia, joissa on saatavilla tietoa elämäntapa- ja ravitsemusohjauksesta sekä palveluista ruokatalouden hoitoon liittyen • Varmistetaan yksilöllinen ravitsemusohjaus tarvittaessa	X		X	-Pyritään käynnistämään syksyllä 2024 ruuanlaittokurssi. - Seurataan kurssille osallistuvien määrää. -Kylätuvalla 1 krt/kk terveydenhoitaja. -Kävijöiden määrällä. - Lisätään vuoden 2024 aikana. - Tarkastellaan vuoden lopussa kuinka paljon ravitsemustietoutta on jaettu eri tilaisuuksissa.

Tavoite	Vastuutaho / yhteistyö	Toimenpiteet - Esimerkkejä käytännön toimenpiteistä ohje -liitteessä - Toimenpide-esitykset viedään ikäryhmän toteutustaulukkaan	Toimenpiteiden eteneminen (Kyllä / Osittain / Ei / Suunnitelma ja aikataulu)			
			K	O	E	S, aikataulu ja mittari
5. Varmistetaan, että ravitsemus ja hyvinvointia tukeva ruokailu kuuluvat osaksi elämäntapaohjausta ja hoitoa . Ohjauksessa käytetään vaikuttavia menetelmiä ja hyviä käytännön toimintamalleja eri ikäryhmien ohjaukseen	Kunta: - Hyvinvointityöryhmä - Hyvinvointikoordinaattori Yhteistyö: - Ravitsemusterapiayksikkö Hyvaks: - Ikääntyneiden palvelut, enakoiva työ - Vastaanottopalvelut - Kuntoutuspalvelut - Palveluohjaus - Kotipalvelu - Asumispalvelut - Yksityiset toimijat - Ravitsemusterapiayksikkö	• Ravitsemusohjaus on osa elämäntapaohjausta ja hoitoa ja perustuu sovittuihin toimintamalleihin ja hoitoketjuihin • Asukkaiden, työntekijöiden ja kolmannen sektorin toimijoiden käytössä on yhteiset, vaikuttavat elämäntapaohjauksen sekä ravitsemusohjauksen aineistot ja toimintamallit sekä tarvittavat välineet • Varmistetaan yksilöllinen ravitsemusohjaus tarvittaessa			X	- Keväällä 2024 kutsutaan kokoon eri tahoja ja mietitään yhteisiä toimintamalleja elämäntapojen ja ravitsemuksen ohjaukseen. - Kysely vuoden lopussa, kuinka paljon on toteutettu yhteisesti sovittuja toimintamalleja.

Toteutustaulukko kunnassa sovittujen toimenpiteiden kokoamiseen ja vuosisuunnitelman tekoon. Kohderyhmä: Ikääntyneet (65-vuotta täyttäneet).

Tavoite: 1–5	Valitut toimenpiteet	Koordinointi ja yhteistyö	Mitä voimme tehdä ja miten toteutamme?	Milloin toteutamme?	Kuka vastaa?	Mahdolliset haasteet
<u>1.1. Kotona asuvat ikäihmiset:</u> Kannustetaan yhdessä syömiseen ja kehitetään palveluita yhteisten ruokailuhetkien tai yhteisen ruuan valmistuksen toteutumiseksi <u>1.2. Kotihoidon ja asumispalveluiden piirissä olevat ikäihmiset:</u> Kannustetaan yhdessä syömiseen ja kehitetään palveluita yhteisten ruokailuhetkien tai yhteisen ruuan valmistuksen toteutumiseksi.	- Varmistetaan ikääntyneiden mahdollisuus yhdessä syömiseen. - Kehitetään yhteisöllisen syömiseen paikkoja ja palveluita myös osana hyvinvointia tukevia palveluita. • Varmistetaan ikääntyneiden mahdollisuus yhdessä syömiseen. • Kehitetään yhteisöllisen syömiseen paikkoja ja palveluita myös osana hyvinvointia tukevia palveluita.	Kunta: - Ruokapalvelut Yhteistyö: - Kolmas sektori, srk Hyvaks: - Sote-palvelut - Suun terveydenhuolto - Ravitsemusterapiayksikkö Hyvaks: - Kotihoito - Asumispalvelut Yhteistyö: - Ruokapalvelun järjestäjät	- Järjestetään seurakuntakerhoa, jossa ruokailu 1 krt/kk - Pyritään lisäämään tiedottamista yhdessä ruokailun merkityksestä. - Ruokakursseja, joissa valmistetaan ja ruokaillaan yhdessä.	- syksystä - kevääseen - 1–2 krt vuodessa, keväällä ja syksyllä (eri tapahtumissa) - syksyllä -24	- srk - vanhusneuvosto -hyvinvointi- koordinaattori - srk, järjestöt - Kansalaisopisto	- Saada tarpeeksi osallistujia kurssin käynnistymiseen - Löytää kurssinvetäjä

2. Tuetaan monipuolisen ja maistuvan, maksuttoman tai hinnoitellun edullisen ravitsemussuositukset täyttävän lämpimän aterian toteutumista jokaisena päivänä	- Noudatetaan ikääntyneiden ruokasuosituksia ruokapalveluiden ja ruokailua tukevien palveluiden järjestämisessä ja toteuttamisessa - Tuetaan ja kannustetaan päivittäisen täysipainoisen lämpimän aterian syömiseen (omatoiminen tai järjestetty ruokailu)	Kunta: - Ruokapalvelut - Vanhusneuvosto Yhteistyö: - Kolmas sektori, srk - Yksityiset palveluntuottajat Hyvaks: - Sote-palvelut - Suun terveydenhuolto - Ravitsemusterapiayksikkö - Ohjaajat - Ruokapalvelun tuottajat Kunta: - Hyvinvointityöryhmä - Ruokapalvelut - Vanhusneuvosto Yhteistyö: - Kolmas sektori, srk - Paikallislehdet - Yksityiset toimijat Hyvaks: - Ravitsemustyöryhmä - Ruokapalveluiden tuottajat	- Ikääntyneiden ruokasuositukset toteutuvat raaka-aineiden hankinnasta ruokailutilanteisiin. - Vireyttä seniorivuosiin, ikääntyneiden ruokasuositus 2020 - Menukat-automaatti - Erilaisissa tilaisuuksissa jaetaan tietoa. - Jaetaan tietoutta edullisen ja ravitsevan aterian valmistukseen - Hyvikki-ruuan kehittäminen	- Päivittäin tulee kiinnittää huomiota näihin asioihin ja ruokasuosituksiin. - Läpi vuoden.	-Ruokahuolto Hyvaks. - Sote-palvelut - Suun terveydenhuolto - Ravitsemusterapia-yksikkö - Ohjaajat - Ruokapalvelun tuottajat Kunta: -vanhusneuvosto -ruokahuolto Hyvaks: - Sote-palvelut -Ravitsemusterapia-yksikkö -Ohjaajat -Ruokapalvelun tuottajat	-Saada ihmisiä muuttamaan ruokatottumuksiin.
---	---	---	--	--	--	---

3. Huolehditaan, että ruoka- ja ravitsemusviestintä on saavutettavaa, myönteistä ja hyvinvointia tukevaa. Tarjotaan luotettavaa, käytännönläheistä tietoa asukkaille, ammattilaisille ja päättäjille.	Varmistetaan yhteistyössä luotettava ja myönteinen ravitsemusviestintä sekä tiedon saanti helposti ikääntyneiden käyttämissä kanavissa.	- Ikääntyneiden palvelut, ennakkoiva työ, seniorineuvola - Palveluohjaus - Kotipalvelu - Asumispalvelut - Ravitsemusterapia-yksikkö	- Teemaviikot, mm. sydänviikko, vanhustenviikko ja erilaiset luennot/ tietoiskut. - Mahdollistetaan osallistuminen etäluennoille ja tilaisuuksiin ikääntyneiden ruokailusta. - Ravitsemusterapia-yksikön kohdennettu viestintä - Ravitsemusterapeutin osallistuminen eri toimijoiden ryhmiin ja tilaisuuksiin.	-Keväällä kaksi ja syksyllä kaksi tapahtumaa	- Hyvinvointi- kooridinaattori - Vanhusneuvosto - Hyvinvointialue	-Kuinka tieto saavuttaa kaikki kotona asuvat? -Onko kaikilla mahdollisuus osallistua esim. kuljetus?
	Ravitsemuksesta, ruokailusta, ohjauksesta ja tuesta on saatavilla tietoa maakunnan ja kunnan tasolla		- Kunnan www-sivut ja linkitys ravitsemusterapiayksikön www-sivuille. - Elämäntapaohjauksen maakunnallinen palvelutarjotin käytössä ja linkitetty kunnan sivuille (valmistuu 2024/2025) - Muistutetaan ja kerrataan asioita ikääntyneille eri viestimien kautta. - Kylätupa, viedään tiedotteita sinne.	-Vuoden 2024 aikana.	-Hyvinvointikoordinaattori -Vanhusneuvosto	
	Varmistetaan työntekijöiden riittävä ravitsemukseen ja ravitsemusohjaukseen liittyvä osaaminen	Kunta: - Sivistystoimi Yhteistyö: - Koulutusorganisaatiot - Ruokapalveluiden tuottajat - Kolmas sektori Hyvaks: - Koulutuspalvelut - Oppiportti - Ravitsemusterapiayksikkö	- Järjestetään työntekijöille ravitsemuskoulutusta säännöllisin ajoin esim. oppiportin kautta, ravitsemusterapiayksikkö. - Varmistetaan, että työntekijöiden osaamisen kehittämiseen on varattu aikaa. - Täydennyskoulutusta esim. lupa itsenäiseen koulutukseen (esihenkilölle toimitetaan raportti suoritetusta koulutuksesta), koko organisaation koulutus esim. Webinaarit. - Jatkuvat koulutukset ja osaamisen ylläpito, mm toimintamallit ja hoitopolut esim. Nova hoitoketjusivusto	-Jatkuvasti ja huolehditaan, että tieto on ajanmukaista	-Ympäri vuoden tarvittaessa.	-Sivistystoimi ja hyvinvointialue

4. Tarjotaan käytännönläheistä ohjausta ja tukea hyvinvointia edistävän ruokailun toteutumiseksi	Kehitetään palveluita tukemaan ikääntyneiden hyvää ravitsemusta (ruoanvalmistustaidot, ruuan ja elintarvikkeiden valinnat, ateriarhythmi, toimintakyvyn ylläpito) Eläkeikää lähestyville ja ikääntyneille järjestetään säännöllisesti tilaisuuksia, joissa on saatavilla tietoa elämäntapa- ja ravitsemusohjauksesta sekä palveluista ruokatalouden hoitoon liittyen Varmistetaan yksilöllinen ravitsemusohjaus tarvittaessa	Kunta: - Hyvinvointityöryhmä Yhteistyö: - Kolmas sektori, srk Hyvaks: - Vastaanottopalvelut - Ruokapalveluiden tuottajat - Ikääntyneiden palvelut, ennakkoiva työ - Palveluohjaus - Kotipalvelu - Asumispalvelut - Kuntoutus- ja terapiapalvelut - Ravitsemusterapia-yksikkö	- Järjestetään tarvittavat palvelut eri toimijoiden kanssa, järjestetään ruuanlaittokursseja, joissa jaetaan myös tietoa. (Martat, Maa- ja kotitalousnaiset, kansalaisopisto, srk) - Aivoterveystieteen edistämisen eriteemat (Finger) ja etäryhmät (OmaKS). - Ohjatut liikuntaryhmät (kuntosali, seniorijumppa) - Osana ikääntyneille järjestettävää toimintaa. - Huomioidaan annetun ohjauksen seuranta ja ohjauksen ymmärrettävyys. - Ravitsemusterapeutti-chat. - Ravitsemusterapiaan ohjaaminen. - Ravitsemusterapeutin konsultointi.	- Syksyllä 2024 - Kun ryhmät käynnistyvät. - Käynnissä, toimivat säännöllisesti syksystä-kesään. - Aloitetaan keväällä ravitsemustietouden jakaminen	- Hyvinvointikoordinaattori -Hyvinvointikoordinaattori -Vanhusneuvosto -Hyvinvointialue	
--	---	---	---	--	---	--

5. Varmistetaan, että ravitsemus ja hyvinvointia tukeva ruokailu kuuluvat **osaksi elämäntapaohjausta ja hoitoa**. Ohjauksessa käytetään **vaikuttavia menetelmiä ja hyviä käytännön toimintamalleja** eri ikäryhmien ohjaukseen

- **Ravitsemusohjaus on osa elämäntapaohjausta ja hoitoa ja perustuu sovituihin toimintamalleihin ja hoitoketjuihin**

Kunta:
Yhteistyö:
- Ravitsemusterapia-yksikkö
Hyvaks:
- Ikääntyneiden palvelut, ennakkoiva työ
- Vastaanottopalvelut
- Kuntoutuspalvelut
- Palveluohjaus
- Kotipalvelu
- Asumispalvelut
- Yksityiset toimijat
- Ravitsemusterapiayksikkö

- Ravitsemusohjaus toteutetaan maakunnallisen aikuisten elämäntapaohjauksen palveluketjun mukaisesti
- Elämäntapaohjauksen maakunnallinen palvelutarjotin linkitetty kunnan sivuille. (2024–2025)
- Arvioidaan muistisairauksien riskiä
- Tarjotaan useaan tekijään kohdistuvaa elämäntapaohjausta (Aikuisten vajaaravitsemusriskin tunnistaminen ja hoito, 2022)
- Käytännönläheinen ravitsemusohjaus, kun tunnistetaan lisääntynyt muistisairauden, virhe- ja vajaaravitsemuksen riski.
- Ravitsemusterapeutin palveluita saatavilla ja niihin ohjaus sovitun käytännön mukaisesti.

- **Asukkaiden, työntekijöiden ja kolmannen sektorin toimijoiden käytössä on yhteiset, vaikuttavat elämäntapaohjauksen sekä ravitsemusohjauksen aineistot ja toimintamallit sekä tarvittavat välineet.**

- Yhteisten käytänteiden sopiminen eri toimijoiden kanssa esim. materiaalien hyödyntäminen Gery ry, voimaa ruuasta. Yhteiset koulutukset sekä kaatumisen riskien arviointiin liittyvä opastus, voima- ja tasapainoharjoittelu

-Järjestetään yhteisen tilaisuus eri toimijoille keväällä.

-Hyvinvointialue

-Vanhusneuvosto
-Hyvinvointi-koordinaattori

-Saada eri toimijat mukaan.

Vaikuttavuuden seurantataulukko kunnassa ja hyvinvointialueella sovittujen toimenpiteiden vaikuttavuuden seurantaan. Kohderyhmä: Ikääntyneet (65-vuotta täyttäneet).

Tavoite	Yhteiset mittarit tavoitteille 1-5	Mittari kunta-/aluetaso	Mittarin arvo ja seuranta	Tavoitetaso
Ikääntyneiden terveyttä edistävän ruokailun ja ravitsemuksen toteutuminen	- <u>KUNNAN</u> HYVINVOINTIKERTOMUKSEN VÄHIMMÄISTIETOSISÄLTÖ, Asetusluonnos 3.10.2022. **Mittari perustuu kunnan hv-kertomuksen vähimmäistietosisältöön. - <u>HYTE-kerroin</u>, kunnat. *Mittari perustuu kuntien HYTE-kertoimeen - <u>HVA:n</u> HYVINVOINTIKERTOMUKSEN VÄHIMMÄISTIETOSISÄLTÖ, Asetusluonnos 3.10.2022. ** Sotkanet (ohje: valitse 'vapaasanahaku' ja kirjoita indikaattorinumero)			
	Kasviksia ja hedelmiä ravitsemussuosituksen mukaan käyttävien osuus, % - o 65-vuotta täyttäneet - o 75-vuotta täyttäneet	Sotkanet 5252 5253		
	Ylipainoisten osuus (%) - o 55-74 v - o 75+ v	Ylipainoisten osuus (2017-2018) Keski-Suomi, eri alueet ja kunnat (ylipaino) Lihavien osuus (2017-2018) Keski-Suomi, eri alueet ja kunnat (lihavuus)		
	Lihavien osuus (%) - o 55-74 v - o 75+ v	Sotkanet 4461		
	Lihavien osuus (%) o 65 vuotta täyttäneet			
	Vajaaravitsemusriski osuus, ikääntyneet / palvelun piirissä (%) - o kansalaiset - o kotihoito - o asumispalvelu	InterRAI check-up Kansalaisille, (tulos, Omaks), Kotihoito ja		

		asumispalvelut (Hyvaks)		
	**Elintapaneuvonnan toteutuminen tyypin 2 diabetesriskissä oleville Käypä hoito -suosituksen mukaisesti <i>%-luku, joka kertoo elintapaneuvonnan toteutumisen henkilöille, joilla on kohonnut riski sairastua tyypin 2 diabetekseen</i>	Lähde: Avohilmo, Kanta		
	**Terveysten ylläpitoon liittyvä ravitsemusohjaus, % perusterveydenhuollon asiakkaista <i>Perusterveydenhuollon avoterveydenhuollon SPAT-toimenpiteet (THL): Valitse oma alueesi, tuorein vuosi ja katso listasta 'OAB75 Terveysten ylläpitoon liittyvä ravitsemusohjaus'</i>	SPAT-toimenpiteet Lähde: Avohilmo		
	**Kunta on asettanut tavoitteet ja toimenpiteet ikääntyneiden hyvinvointia ja terveyttä edistävien ravitsemustottumusten lisäämiseksi	Sotkanet **470 TEAviisari (THL)		
	Vähintään kahdesti päivässä hampaansa harjaavien osuus, % ○ 65-vuotta täyttäneet ○ 75-vuotta täyttäneet	Sotkanet 4440 4441		
	Ravitsemuskysely, Keski-Suomi (suunnitteilla, 2023) - Ikääntyneet (kunnat, Hyvaks) - Ravitsemukseen liittyvät elintavat ja palveluiden käytön seuranta kunnan sisällä ja kuntien välillä - Kerätään sovituin välein esim. kerran valtuustokaudessa. <i>Saatava tieto esim: painoindeksi sähköisen laskurin avulla, mahdollisuus järjestettyyn ruokailuun, ruokapalveluiden saatavuus, päivittäin 1 tai 2 lämmintä ateriaa syövien osuus, vajaan ravitsemusriskissä / vajaan ravitsemuksessa olevien määrä</i>			

Mittarit:

Asetus vähimmäistietosisällöksi (luonnos)

- <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=05207c33-daf9-44f8-9362-a14c0fbb09ab>

Hyvinvointialueiden HYTE-kerroin

- <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/alueellinen-hyvinvointijohtaminen/hyte-kerroin-kannustin-hyvinvointialueille>

HYTE-kerroin kunnille

- <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/hyvinvointijohtaminen-kunnassa/hyte-kerroin-kannustin-kunnille>

Elintapaohjauksen tarkistuslista

- <https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/elintapaohjauksen-tarkistuslista-julkaistu>

Sotkanet

- <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/index>